

Яременко О.Ф.*к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет***Yaremenko Oksana***Khmelnytskyi National University***Матвієць О.В.***к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет***Matviyets Olga***Khmelnytskyi National University*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: СУТНІСТЬ, ЗАГРОЗИ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ

FOREIGN ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF INTEGRATION POLICY: THE ESSENCE, THREATS AND INFLUENCE FACTORS

Анотація. У статті розглянуто сутність зовнішньоекономічної безпеки держави в контексті сучасних інтеграційних процесів та запропоновано дуальний підхід до трактування цього терміна. Стійкий стан зовнішньоекономічної безпеки забезпечує захист національних інтересів, отже, сприятливі умови для розвитку національної економіки. Особливістю сучасного світу є формування трьох світових центрів інтеграції. Перебуваючи на перетині ліній інтересів світових центрів сили, Україна зазнає змін у світовій системі міжнародних відносин. З огляду на це у статті виділено основні загрози, що впливають на стан зовнішньоекономічної безпеки країни. Встановлено складові частини, показники та індикатори зовнішньоекономічної безпеки України. З огляду на викладене виділено основні пріоритетні завдання для забезпечення вітчизняної зовнішньоекономічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, зовнішньоекономічна безпека, експортна стратегія, виклики, загрози, національні інтереси.

Постановка проблеми. Усунення суперечностей, забезпечення стабільного розвитку та безпеки можливі за умови ефективного й справедливого використання країнами наявних ресурсів. Одним із можливих шляхів є інтеграція (лат. “integratio” – «поповнення», «відновлення») – поняття теорії систем, що означає стан пов’язаності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, а також процес, який веде до такого стану [1, с. 12]. Виникнення деякої нової спільності, цілісного утворення зі впорядкованими, органічними відносинами між елементами вважають головним змістом інтеграції.

Головною особливістю сучасного світу є формування трьох світових центрів інтеграції, а саме у Європі, Західній півкулі та в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, на чому наголошує

більшість фахівців у галузі міжнародних відносин [1, с. 123]. На думку низки дослідників, структура світового економічного простору в майбутньому може бути чотирирясною, де на найнижчому рівні перебувають двосторонні торгово-економічні угоди, на вищому – малі та середні регіональні торговельні угруповання, потім – три гігантські торговельно-політичні блоки, насамкінець – глобальна система регулювання міжнародних економічних відносин, основу яких становитимуть угоди між трьома суперблоками [1, с. 124].

Через перебування на перетині ліній інтересів світових центрів сили (США, ЄС, Росії, Азії) Україна зазнає змін у світовій системі міжнародних відносин, прагнучи стати суб’єктом нової геополітики, відповідно до національних інтересів, власного вибору й основних пріоритетів розвитку української держави. Економіка держави в сучасних умовах перебуває під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. З одного боку, динамічні процеси глобалізації супроводжуються відкриттям регіональних та глобальних ринків, породжують нові можливості для економіки України, дають доступ до міжнародних капіталів, одночасно вимагаючи підвищення рівня конкурентоспроможності господарюючих суб’єктів, посилення їх ефективності, постійного вдосконалення структурних та функціональних характеристик. З іншого боку, надмірна відкритість економіки країни робить її вразливою до зовнішніх ризиків, адже коливання світових цін на енергоносії, сировину та матеріали, зменшення попиту з боку іноземних партнерів, негативні процеси на міжнародних фондових, валютних, кредитних ринках здатні суттєво погіршити економічну ситуацію в країні. Особливо відчутно це проявляється в кризовий період, оскільки загострення соціально-політичних проблем та поширення негативного впливу політичних протистоянь на економічні процеси призводять до суттєвих втрат вітчизняних підприємств [2].

У контексті світової глобалізації та зростання інтенсивності інтеграційних процесів національна економіка України

недостатньо захищена від впливу деструктивних зовнішньоекономічних факторів, адже трансформаційні процеси та вступ України до СОТ зумовили зростання відкритості національної економіки, посилення впливу міжнародної конкуренції, зміни попиту та пропозиції на світових ринках сировини та продукції, підвищення вразливості від дії кризових явищ у різних секторах глобальної економічної системи. За умов, коли відкритість національної економіки України зростає і є вищим за показники розвинутих країн, проблема зовнішньоекономічної безпеки набуває все більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на значну кількість публікацій у наукових виданнях, присвячених проблемам забезпечення економічної безпеки країни загалом та її зовнішньоекономічній складовій частині зокрема (роботи таких науковців, як О. Власюк, В. Геєць, Б. Губський, Р. Дацків, С. Коляда, В. Мунтіян, С. Осипчук, П. Пашко, Г. Пастернак-Таранушенко, А. Сухоруков), відзначимо, що основна увага дослідників концентрується на розгляді зовнішньоекономічної безпеки як складової частини економічної безпеки держави, вивченні проблеми розвитку зовнішньоекономічних відносин, формуванні сукупності індикаторів та критеріїв для характеристики рівня зовнішньоекономічної безпеки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання гарантування зовнішньоекономічної безпеки України є актуальним та вимагає подальших досліджень, оскільки динамічність інтеграційних процесів, бажання зміцнити свої позиції на світовій арені та захистити національні інтереси в умовах глобалізації світової економіки виокремлюють динаміку особливостей забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави, макрорегіону. Теорія зовнішньоекономічної безпеки, яка б у необхідному обсязі забезпечувала науково обґрунтований підхід до комплексного вирішення всіх фундаментальних проблем, нині остаточно не сформульована. Водночас триває формування її специфічних основ, зокрема визначення принципів, методів, термінів.

Мета статті. Головною метою роботи є визначення сутності зовнішньоекономічної безпеки країни за умов інтеграційних процесів, виявлення загроз та їх наслідків; встановлення чинників впливу на безпекову компоненту зовнішньоекономічної політики за умов використання системного підходу.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція економіки України до світової економічної системи та нові виклики спричинені військовим, політичним та соціальним протистоянням, загострюють питання зовнішньоекономічної безпеки як складової частини економічної безпеки держави. Багатофакторність сфери міжнародної безпеки потребує системного й комплексного вивчення.

В законодавстві України питання зовнішньої безпеки вперше було висвітлено в Декларації про державний суверенітет України. В цьому документі сфера внутрішньої та зовнішньої безпеки визначається в межах компетенції силових структур, а саме збройних сил, внутрішніх військ та органів державної безпеки [3].

В «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» зазначено, що зовнішньоекономічна безпека – це такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці [4].

Відзначимо, що, на думку З. Варналія, зовнішньоекономічна безпека полягає в мінімізації збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників, створенні сприятливих умов для розвитку економіки шляхом її активної участі у світовому поділі праці, відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам [5]. Аналогічним попередньому визначенню зовнішньоекономічної безпеки є визначення, наведене в працях В. Гейця [6].

Дещо інший погляд має В. Мунтіян, який вважає, що зовнішньоекономічна безпека полягає у здатності держави забезпечувати всебічний динамічний розвиток національного господарства, нагальні потреби в критичному імпорті, сприятливі показники макроекономічних балансових агрегатів, передусім загального платіжного балансу, бюджетного балансу, а також зовнішньоторговельного балансу в довгостроковій перспективі, що є передумовою стабільності національного валютного ринку, стійкості гривні [7]. Як міжнародну безпеку запропоновано розуміти стан міжнародних відносин, у разі настання якого значно мінімізуються (а в ідеалі виключаються) ризики й загрози безпеці країн і народів [8].

З огляду на динамічність та переважно деструктивний характер зовнішнього середовища, на нашу думку, трактування сутності зовнішньоекономічної безпеки варто шляхом визначення її основних цілей, зокрема досягнення основних груп національних інтересів (стратегічні та геополітичні, які пов'язані із забезпеченням національної безпеки України та захистом її незалежності; економічні, які пов'язані з інтегруванням економіки України у світове господарство; регіональні, субрегіональні, локальні інтереси, які пов'язані із забезпеченням специфічних потреб внутрішнього розвитку України) [1, с. 38].

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що визначення зовнішньоекономічної безпеки має містити два аспекти, а саме статичний, відповідно до якого її розглядають як стан відносин, і динамічний, відповідно до якого її забезпечення досягається через діяльність суб'єктів шляхом досягнення поставлених цілей.

Для створення надійної системи забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави потрібен ефективний спосіб визначення загроз національним інтересам, що створюють безпосередню небезпеку економічній системі, порушуючи процес суспільного відтворення. Загрози економічній безпеці змінюються залежно від стану та рівня розвитку економічної системи загалом, а для кожної окремо взятої держави відрізняються за характером та рівнем гостроти [9]. Узагальнено класифікацію загроз зовнішньоекономічній безпеці можна провести за певними параметрами (табл. 1).

Загрози економічній безпеці загалом можуть бути диференційовані на зовнішні та внутрішні, оскільки вони визначаються системою національних інтересів держави, що реалізуються як на внутрішній території, так і за її межами. Зовнішні загрози є геополітичними та зовнішньоекономічними чинниками, а також глобальними екологічними процесами, що знижують економічний потенціал країни, на основі чого підривають національний суверенітет (відоме явище «десуверенізації» держав). Забезпечення зовнішньоекономічної безпеки потребує участі країни в міжнародних економічних процесах, які б сприяли розвитку національного економічного комплексу, посиленню його конкурентоспроможності. Внутрішні загрози є нездатністю країни до самозбереження та саморозвитку, обумовленою негативним станом економіки, надмірним рівнем соціальної напруженості, неефективністю системи державного регулювання економічних процесів, іншими факторами [2].

Класифікація загроз економічній безпеці країни

Параметр	Загрози
За місцем виникнення	– Внутрішні; – зовнішні.
За ступенем безпеки	– Особливо небезпечні; – небезпечні.
За можливістю здійснення	– Реальні; – потенційні.
За тривалістю дії	– Тимчасові; – постійні.
За сферою виникнення	– Виробничі; – фінансові; – технологічні; – інші.
За ставленням до них	– Об’єктивні; – суб’єктивні.
За характером спрямування	– Прямі; – непрямі.
За масштабом здійснення	– Загальнонаціональні; – локальні; – індивідуальні.
За ступенем вірогідності	– Невірогідні; – маловірогідні; – вірогідні; – цілком вірогідні.
За стадіями розвитку	– Загрози на стадії виникнення; – загрози на стадії експансії; – загрози на стадії стабілізації; – загрози на стадії ліквідації.

Джерело: побудовано за даними [3; 12]

Зовнішньоекономічна безпека виявляється в усіх сферах впливу економічної безпеки, входячи до них і взаємодіючи з ними в явному або латентному вигляді. Сама вона накопичує в собі їхню дію, залишаючись одночасно окремою сферою економічної та національної безпеки. Слід зазначити, що зовнішні економічні загрози, які є результатом нормальної діяльності в конкурентному середовищі, безпосередньо стосуються проблеми взаємозалежності. Остання означає, що взаємопереплетення національних відтворюючих комплексів не тільки може бути корисним для країни, але й наражати її на негативний вплив чинників, започаткованих за її межами. Канали, що пов’язують окремі національні господарства одне з одним і з рештою світової економічної системи, є каналами переміщення факторів виробництва та передавання економічної інформації [9].

Зазначимо, що рівень зовнішньоекономічних загроз залежить від низки чинників, серед яких провідне місце посідає інтенсивність зовнішньоекономічних зв’язків. Кожний вид міжнародної економічної діяльності пов’язаний з ризиком і становить певну загрозу для соціально-економічної позиції території. Чим більше видів діяльності здійснюється, тим більше рівень сумарних загроз. При цьому варто приховувати обсяги комерційних операцій, кількість трансакцій та зарубіжних партнерів.

Іншим вагомим чинником зовнішньоекономічних загроз є ступінь відкритості економіки. Лібералізація зовнішньоекономічних зв’язків, послаблення державного контролю збільшують рівень загроз. Це зумовлено неврегульованістю міжнародних економічних зв’язків (за винятком товарообмінних), опортуністичними діями зарубіжних контрагентів, недобросовісною конкуренцією тощо. Отже, зовнішньоекономічні загрози пов’язані з двома основними чинниками, а саме ступенем відкритості економіки та інтенсивністю зовнішньоекономічної діяльності [9].

Розвиток міжнародної спеціалізації України відповідно до національних економічних інтересів обумовлюється критичною необхідністю розширення географічної та товарної спеціалізації вітчизняних експортерів, а також якісними критеріями конкурентних переваг, заснованих на класі технологічності та ступені переробки товарів. У цьому аспекті загрозами зовнішньоекономічній безпеці є такі процеси.

1) Невідновна втрата частини експортного потенціалу національної економіки. Незалежно від перспектив припинення воєнних дій на Донбасі та повернення цього регіону під економічну юрисдикцію України національна економіка у середньостроковій перспективі не зможе відновити знищені виробничі фонди та поновити експортні поставки. Передусім йдеться про продукцію машинобудування, хімічної промисловості та металургію.

2) Поширення ефекту «подвійного просідання» зовнішньоторговельної динаміки. Розрив внутрішньодержавних виробничо-коопераційних зв’язків через подальшу ескалацію військових дій на Донбасі може спровокувати чергову хвилю «ланцюгового» спаду у суміжних експорто орієнтованих галузях економіки. Загальний економічний спад може виявитися глибшим та тривалішим за очікувані часові межі.

3) Загострення валютної кризи. Неврегульованість питань внутрішнього валютного ринку, що супроводжується різкими девальваційними просіданнями української гривні, критично позначається на зовнішньоторговельній діяльності. В умовах одночасного функціонування декількох паралельних валютних курсів та витіснення валютно-обмінних операцій в «тінь»

критичних обсягів набули квазі-імпортні операції для виводу валюти за кордон, а також масштаб неповернення експортерами валютної виручки.

4) Колапс внутрішнього ринку в умовах згортання експорту та високої імпортозалежності. Зниження експортних можливостей обумовило різку корекцію платоспроможного попиту на внутрішньому ринку, який залишається критично імпортозалежним. Експорто орієнтовані галузі не адаптовані до потреб внутрішнього ринку і не можуть здійснити імпортозаміщення у необхідних обсягах, отже, не працює механізм абсорбції «експортних шоків», що обтяжуватиме перспективи економічного відновлення.

5) Втрата експортерами цінових чинників конкурентоспроможності. Критичний рівень енергоємності виробництва в умовах зростання цін на енергоресурси унеможливило підтримання необхідного рівня конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Випереджальне зростання собівартості товарів, обумовлене також необхідністю запровадження більш високих технічних стандартів, приведе до значної втрати ринкової частки як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках збуту.

6) Неперспективна міжнародна товарна спеціалізація. Вимушена трансформація товарної структури експорту України не відповідає національним інтересам країни. Часткова диверсифікація експортних поставок у рамках розширення доступу на ринки ЄС дала змогу наростити поставки виробників харчових товарів та сільськогосподарської сировини. Водночас це не є компенсаторним механізмом для втраченої технологічної спеціалізації на зовнішніх ринках.

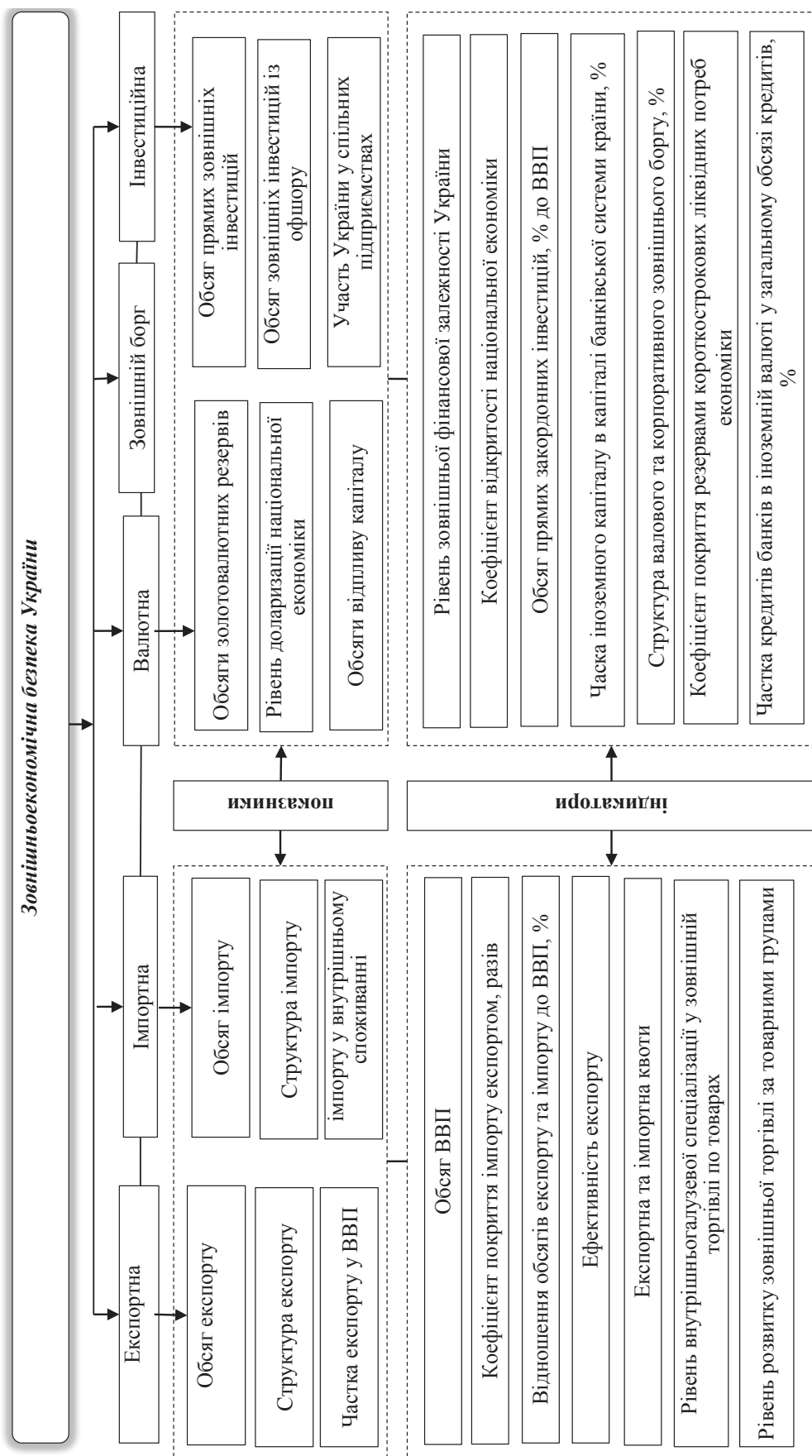

Рис. 1. Складові частини, показники та індикатори зовнішньоекономічної безпеки України

Джерело: побудовано за даними джерела [13]

7) Зрив фактичної імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Очевидно, що економіка країни не зможе перейти на нові правила навіть з урахуванням перехідного періоду, наданого Україні. Національні виробники обмежені у ресурсах, необхідних для переходу на нові принципи технічного регулювання, стандарти та порядок оцінювання відповідності. Зрив імплементації торговельної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС здатний знівелювати ключові здобутки євроінтеграційних прагнень України [10].

Відзначимо, що ескалації загроз зовнішньоекономічній безпеці України сприяє низка таких чинників:

- нерегульованість питання автоматичного та повного відшкодування ПДВ експортерам;
- слабкість держави як суб'єкта зовнішньоторговельної дипломатії у захисті вітчизняних експортерів на зовнішніх ринках;
- зниження бюджетного потенціалу державної підтримки експортерів в умовах режиму жорсткої економії;
- відсутність ресурсів для використання механізмів державних експортних гарантій, страхування та кредитування;
- низький рівень інтеграції державного капіталу до приватних експортних ініціатив;
- недостатні темпи узгодження та адаптації технологічних регламентів у вітчизняну практику, зокрема через високу вартість відповідних процесів;
- надмірне регуляторне обтяження експортної діяльності [10].

Зовнішньоекономічна безпека держави, як і економічна, може бути оцінена за допомогою різних методів, які можна представити у вигляді таких груп: спостереження за основними макроекономічними показниками і порівняння їх із пороговими значеннями; метод експертної оцінки для ранжування територій за рівнем загроз; оцінювання темпів економічного зростання країни за основними макроекономічними показниками та динаміка їх зміни; використання економічних інструментів під час оцінювання наслідків загроз безпеці через кількісне визначення збитків; методи прикладної математики, зокрема багатовимірний статистичний аналіз; змішані методи оцінювання [11].

Наведені методи мають як переваги, так і недоліки, що унеможливає надання переваги одному з них, тому для оцінювання, діагностики та прогнозування досліджуваного процесу потрібен багатовимірний підхід, що дасть змогу дослідити різні аспекти цієї проблеми, вести постійний її моніторинг, а також сприятиме формуванню й прийняттю ефективних, науково обґрунтованих заходів на всіх рівнях для запобігання потенційним загрозам зовнішньоекономічній безпеці країни та зниження наявних загроз [11].

Для визначення рівня зовнішньоекономічної безпеки України як основа для прийняття управлінських рішень на державному рівні використовується широкий спектр індикаторів (показників). Серед них можемо виділити коефіцієнт відкритості національної економіки (відношення обсягу зовнішньої торгівлі, тобто експорту та імпорту, до ВВП); коефіцієнт покриття імпорту експортом; відношення обсягу експорту до ВВП; відношення обсягу імпорту до ВВП; відношення зовнішнього боргу до ВВП; сальдо зовнішньоторговельної діяльності; товарну структуру експорту та імпорту; географічну структуру експорту та імпорту; товарну структуру критичного імпорту; співвідношення між обсягами залученого капіталу та експортом вітчизняного капіталу; співвідношення цін на зовнішньому й внутрішньому ринках; енергомісткість та матеріаломіст-

кість експорту; співвідношення між обсягами національного виробництва та експорту до певних країн; вплив виробництва експортної продукції на екологію; питому вагу експорту наукоємної продукції в загальному обсязі експорту; питому вагу імпорту наукоємної продукції в загальному обсязі імпорту; частку експорту на душу населення; частку іноземних інвестицій у ВВП; співвідношення тарифного й нетарифного регулювання; відкритість економіки [2; 9].

Класифікація складових частин зовнішньоекономічної безпеки України, система показників та індикаторів для її аналізу наведені на рис. 1.

Вважаємо, що система показників уможливає не лише відстеження зміни рівня зовнішньоекономічної безпеки, але й передусім визначення та ідентифікацію ключових загроз. Це є основою прогнозного моделювання розвитку економічних, міжнародних процесів та визначає пріоритетні заходи щодо управління ними відповідно до національних інтересів України та забезпечення прогнозованого рівня безпеки. Функціональний зміст забезпечення зовнішньоекономічної безпеки передбачає, окрім виявлення конкретних загроз за виділеними складовими елементами, здійснення прогнозування зовнішніх та внутрішніх впливів на економічний і соціальний розвиток України, оцінювання спроможності системи забезпечення реагувати на поточні й прогнозовані виклики та загрози, моделювання небезпечних ситуацій за сферами відносин, регіонами в системі міжнародних відносин, нарешті, розроблення й вжиття конкретних заходів щодо забезпечення зовнішньоекономічної безпеки з подальшим корегуванням в ході аналізу нових потенційних і реальних загроз щодо реалізації національних інтересів країни.

Висновки і пропозиції. Аналіз науково-теоретичних підходів до розуміння сутності поняття «зовнішньоекономічна безпека» засвідчує, що не існує однозначної термінології щодо цього визначення. Враховуючи зазначене, ми запропонували дуальний підхід до трактування терміна. Зважаючи на проведені дослідження, можемо виділити певні пріоритетні завдання для забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України, а саме оптимальне поєднання державного протекціонізму з політикою вільної торгівлі; податкову підтримку вітчизняного товаровиробника; максимальне використання вигідного географічного положення України щодо транзиту через її територію іноземних вантажів та енергоносіїв; істотне поліпшення роботи митних органів задля недопущення контрабанди з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; припинення нелегального вивозу з України капіталу; активне залучення іноземних інвестицій; дипломатичну та політичну підтримку зовнішньоекономічної діяльності; створення економічної системи, сумісної із західноєвропейською, що сприятиме налагодженню ефективних зв'язків з розвиненими країнами; розвиток різних форм міжнародної економічної співпраці; забезпечення позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу; диверсифікацію експорту та імпорту.

Література:

1. Пунда Ю., Козинець І., Клименко В. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник. Київ : НУОУ ім. І. Черняхівського, 2020. 328 с.
2. Стучинська Н. Зовнішньоекономічна безпека України в умовах глобалізаційної динаміки: проблема оптимальних співвідношень. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 8. С. 101–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_8_24 (дата звернення: 20.05.2020).

3. Григорова-Беренда Л. Зовнішньоекономічна безпека: сутність та загрози. *Проблеми економіки*. 2010. № 2. С. 39–46.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME131588> (дата звернення: 29.05.2020).
5. Економічна безпека : навчальний посібник / за ред. З. Варналія. Київ : Знання, 2009. 647 с.
6. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство / за ред. В. Гейця. Харків : ВД «Інжек», 2006. 240 с.
7. Мунтіян В. Економічна безпека України. Київ : КВІЦ, 1999. 462 с.
8. Ситник Г. Державне управління національною безпекою України : монографія. Київ : НАДУ, 2004. 408 с.
9. Штангрет А., Караїм М. Зовнішньоекономічна безпека України: суть та ключові загрози. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 3. С. 98–102.
10. Венцовський Д. Зовнішньоекономічна безпека України: стан та напрями забезпечення. *Стратегічні пріоритети*. 2015. № 3. С. 56–63.
11. Хаустова В., Григорова-Беренда Л. Оцінка та діагностика зовнішньоекономічної безпеки України : монографія. Харків : Інжек, 2013. 193 с.
12. Яковенко В., Борщинська Т. Формулювання загроз та оцінювання рівня зовнішньоекономічної безпеки України. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 12. С. 71–77.
13. Аранчій В., Перетятко І. Зовнішньоекономічна безпека України в контексті міжнародної інтеграції. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2012. № 2. С. 150–161.
14. Матвійчук Н. Зовнішньоекономічна безпека України в умовах кризових явищ. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153580586.pdf> (дата звернення: 29.05.2020).
3. Ghryghorova-Berenda L. (2010) Zovnishnjoekonomichna bezpeka: sutnistj ta zagrozy [Foreign economic security: essence and threats]. *Problemy ekonomiky*, no. 2, pp. 39–46.
4. Pro zatverdzhennja Metodychnykh rekomendacij shhodo rozrakhunku rivnja ekonomichnoji bezpeky Ukrainy vid 29.10.2013 no. 1277 [About the statement of Methodical recommendations concerning calculation of level of economic safety of Ukraine]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/ME131588> (accessed: 20 May 2020).
5. Varnal Z. (ed.) (2009) *Ekonomichna bezpeka : navch. posib.* [Economic security : a textbook]. K.: Znannja. (in Ukrainian)
6. Ghejc V. (ed.) (2006) *Modeljuvannja ekonomichnoji bezpeky : derzhava, rehghion, pidpryjemstvo* [Modeling of economic security: state, region, enterprise]. Kh.: VD “Inzhhek”. (in Ukrainian)
7. Muntijan V. (1999) *Ekonomichna bezpeka Ukrainy* [Economic security of Ukraine]. K.: KVIC. (in Ukrainian)
8. Sytnyk Gh. (2004) *Derzhavne upravlinnja nacionaljnoju bezpekoju Ukrainy: monohrafija* [State management of national security of Ukraine: monograph]. K.: NADU. (in Ukrainian)
9. Shtanghret A., Karajim M. (2016) *Zovnishnjoekonomichna bezpeka Ukrainy: sutj ta kljuchovi zagrozy* [Foreign security of Ukraine: the essence and key threats]. *Skhidna Jevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnja*, no. 3, pp. 98–102.
10. Venckovskij D. (2015) *Zovnishnjoekonomichna bezpeka Ukrainy: stan ta naprjamy zabezpechennja* [Foreign economic security: condition and directions of providing]. *Strategichni priorytety*, no. 3, pp. 56–63.
11. Khaustova V., Ghryghorova-Berenda L. (2013) *Ocinka ta diaghnostyka zovnishnjoekonomichnoji bezpeky Ukrainy: monohrafija* [Estimation and diagnostics of foreign economic security of Ukraine: monograph]. Kharkiv: Inzhhek.
12. Jakovenko V., Borshhynsjka T. (2018) *Formuljuvannja zagroz ta ocinjuvannja rivnja zovnishnjoekonomichnoji bezpeky Ukrainy* [Formulating the threats and estimating the level of foreign economic security of Ukraine]. *Biznes-Inform*, no. 12, pp. 71–77.
13. Aranchij V., Peretjatko I. (2012) *Zovnishnjoekonomichna bezpeka Ukrainy v konteksti mizhnarodnoji integraciji* [Foreign economic security of Ukraine in the context of international integration]. *Visnyk Poltavjskoji derzhavnoji aghrarnoji akademiji*, no. 2, pp. 150–161.
14. Matvijchuk N. *Zovnishnjoekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh kryzovykh javyshh* [Foreign economic security of Ukraine in the conditions of crisis phenomena]. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/153580586.pdf> (accessed: 29 May 2020).

References:

1. Punda Ju., Kozynecj I., Klymenko V. (2020) *Mizhnarodni vidnosyny ta zovnishnja polityka Ukrainy : pidruchnyk* [International relations and foreign policy of Ukraine : a textbook]. K.: NUOU im. Ivana Chernjakhovskogho (in Ukrainian).
2. Stuchynsjka N. (2016) *Zovnishnjoekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh ghlobalizacijnoji dynamiky: problema optymalnykh spivvidnoshenj* [External economic safety of Ukraine is in the conditions of globalization dynamics: problem of optimal correlations]. *Investycji: praktyka ta dosvid* (electronic journal), no. 8, pp. 101–105. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_8_24 (accessed: 20 May 2020).

Аннотация. В статье рассмотрена сущность внешнеэкономической безопасности государства в контексте современных интеграционных процессов и предложен дуальный подход к трактовке этого термина. Устойчивое состояние внешнеэкономической безопасности обеспечивает защиту национальных интересов, значит, благоприятные условия для развития национальной экономики. Особенностью современного мира является формирование трех мировых центров интеграции. Находясь на пересечении линий интересов мировых центров силы, Украина ощущает изменения в мировой системе международных отношений. С учетом этого в статье выделены основные угрозы, влияющие на состояние внешнеэкономической безопасности страны. Установлены составляющие, показатели и индикаторы внешнеэкономической безопасности Украины. С учетом вышеизложенного выделены основные приоритетные задания для обеспечения отечественной внешнеэкономической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, внешнеэкономическая безопасность, экспортная стратегия, вызовы, угрозы, национальные интересы.

Summary. The article considers the essence of foreign economic security of the state in the context of modern integration processes and the dual approach to the interpretation of this term is suggested. In the context of globalization and the growing intensity of integration processes, Ukraine's national economy is insufficiently protected from the impact of destructive foreign economic factors. A stable state of foreign economic security provides protection of national interests and favorable conditions for the development of the national economy. A feature of the modern world is the formation of three world centers of integration. Being at the intersection of the lines of interest of the world's centers of power, Ukraine is undergoing changes in the world system of international relations. In view of this, the article highlighted the main threats affecting the state of foreign economic security of the country. It is determined that threats to economic security vary depending on the state and level of development of the economic system and they differ in nature and level of severity for each state. Threats to economic security can be differentiated into external and internal, as they are determined by the system of national interests of the state, which are inside and outside the country. It was found that the level of foreign economic threats depends on several factors: the intensity of foreign economic relations and the degree of openness of the economy. The components, figures and indicators of foreign economic security of Ukraine are established. It has been proven that the system of indicators helps to monitor changes in the level of foreign economic security and to determine and identify the key threats. Considering the above, the main priority tasks for ensuring domestic foreign economic security were identified. The main ones are: optimal combination of state protectionism with free trade policy; tax support for domestic producers; improving the work of customs authorities in order to prevent smuggling by foreign economic entities; active attraction of foreign investments; diplomatic and political support of foreign economic activity; creation of an economic system compatible with the Western European one, which will promote the establishment of effective relations with developed countries; development of various forms of international economic cooperation; diversification of exports and imports.

Keywords: economic security, foreign economic security, export strategy, challenges, threats, national interests.